

Vankien kuuleminen Hämeenlinnan vankilassa

Aika ja paikka: 27.10.2022, Hämeenlinnan vankila

Osallistujat: Juho Martikainen ja Anne Kohvakka oikeusministeriöstä, Susanna Lundell Turun yliopistosta

Yhteensä neljä kuultavaa kahdessa ryhmässä. Keskustelutilaisuuteen osallistuneiden vankien henkilötietoja ei kirjattu eikä tilaisuutta tallennettu.

1. Kuulemistilaisuuden tarkoitus

Oikeusministeriö valmistelee muutoksia vankeuslakiin ja tutkintavankeuslakiin vuosien 2021-2023 aikana. Samassa yhteydessä pyritään parantamaan vankien mahdollisuuksia osallistua heitä koskevien lakien valmisteluun.

Muutostarpeiden arviointia varten on perustettu työryhmä. Työryhmän jäsenten (osa jäsenistä) ja vankien kanssa järjestetyn keskustelutilaisuuden tavoitteena oli kerätä kokemustietoa lain muutostarpeista ja eri vaihtoehtojen vaikutuksista vankien kannalta. Vastaavia kuulemistilaisuuksia järjestettiin vapautuneille vangeille Helsingissä kesäkuussa 2022, sekä Sulkavan, Helsingin ja Kylmäkosken vankilan vangeille marraskuussa 2022.

Keskustelun aiheena olivat: internetin käyttö, sähköpostin käyttö, matkapuhelimen käyttö, videotapaamiset (ns. Skype-tapaamiset/videovisit) sekä maksuttomat puhelut.

Kuultavien kanssa sovittiin, että keskustelusta laadittava muistio toimitetaan heille.

Seuraavassa aiheittain keskustelutilaisuudessa esiin tullutta:

Postiosoite
Postadress

Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress

Eteläesplanadi 10
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon

0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax

09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet

oikeusministerio@om.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

2. Internetin käyttö

- Kuultavat kertoivat, että Hämeenlinnan vankilassa vangeilla on käytössä sellipäätteet. Päättä on mahdollista käyttää sellissä.
- Internetin käyttöön haetaan lupa. Lupaan kirjataan kaikki sivustot, joihin on mahdollista päästä. Lisäksi täytyy kuitenkin hankkia erikseen tunnukset esimerkiksi kirjastoon tai opiskelua varten. Tästä vangit eivät ole tietoisia.
- Lupaprosessi on voinut kestää pitkään.
- Kuultavat kertoivat, että Yle, Radioplay, Portti ovat käytössä. Videoita ei pysty avaamaan. Asunto-, opiskelusivustoille pääsy on suppeaa, mikä vaikeuttaa opintoja ja asioiden hoitamista.
- Kuultavat toivat esille internetin toimivuudessa esiintyviä ongelmia.
- Sellipäätettä pidettiin hyvänä, koska sitä voi käyttää halutessaan. Sivustot joille on pääsy ovat kuitenkin liian rajatut.
- Monia asioita on hoidettava sosiaalityöntekijän avustuksella, koska käyttörajoitukset estävät omatoimisen asianhoidon.
- Lupamenettelyä pidettiin tarpeettomana. Kuultavat katsoivat sen sijaan että mikäli joku rikkoo käyttösääntöjä, niin käyttö voidaan tällöin evätä sääntöjä rikkoneelta vangilta.
- Uutisia pidettiin tärkeinä ja niitä pääsee katsomaan, mutta niihin liittyviä videoita ei. Uutisia toivottiin voitavan katsoa useammastakin lähteestä. Musiikkia ei ole mahdollista kuunnella. Musiikin kuuntelumahdollisuutta toivottiin erityisesti.
- Internetiä tarvitaan erityisesti vapautumisen valmisteluun liittyen. Mikäli näitä asioita voisi hoitaa itse ei niitä tarvitsisi hoitaa sosiaalityöntekijän kautta. Asioita haluttaisiin hoitaa nimenomaan itse. Myös sosiaalityöntekijän vastaanotolle pääsyä tulee odottaa ja asian hoitaminen viivästyy.
- Kuultavat pitivät myös tärkeänä, että verkkopankkitunnuksia voisi käyttää helpommin.

3. Sähköpostin käyttö

- Kuultavat kertoivat, että vankien sähköposti otettiin käyttöön kesällä 2022 ja sitä saattoi käyttää yhteydenpitoon omaisten kanssa. Sitten käyttömahdollisuuksia on rajoitettu sen suhteen, kenen kanssa sähköpostin käyttö on mahdollista ja vain tärkeiden asioiden hoitoon. Sähköposti ei ole ensisijainen yhteydenpitotapa.
- Lisääntyneiden rajoitusten myötä sähköpostin kulku eli tarkastaminen kestää pitempään.
- Kuultavat pitivät sähköpostia tärkeänä yhteydenpitokeinona, koska puhelut maksavat paljon.

- Sähköpostia pitäisi voida lähettää omaisille, viranomaisille ja asianajajalle.
- Vankien välinen sähköposti ei ole mahdollista. Sitä toivottiin koska kirjeiden lähettäminen on vangin tuloihin nähden kallaista.
- Osoite mihin vanki lähettää sähköpostia tarkastetaan.
- Kuultavat katsoivat, että lupaan sisältyvän sähköpostiosoitteen vaihdon tulisi olla sujuvampaa.
- Sitä ei pidetty ongelmallisena, että sähköpostiosoitteessa näkyy rise –päätte.
- Lupamenettelyä ei pidetty tarkoituksenmukaisena. Sähköpostia tulisi voida lähettää, kunhan vanki ilmoittaa sähköpostiosoitteen. Mahdollisuus käyttää sähköpostia voidaan evätä siltä, joka rikkoo käyttöä koskevia sääntöjä.

4. Matkapuhelinten käyttö (älypuhelin)

- Kuultavat kertoivat, että omaa älypuhelinia saa käyttää ainoastaan tunnistautumiseen.
- Oman älypuhelimien käyttö helpottaisi yhteydenpitoa omaisiin. Kuultavat katsoivat kuitenkin, että oman älypuhelimien käyttöön liittyy suljetussa vankilassa turvallisuus- haasteita ja käytännön haasteita. Erityisesti kameran käyttö nousi keskustelussa esille.
- Kuultavat pitivät kuitenkin tärkeänä, että oman älypuhelimien voisi saada haltuun tunnistautumista varten.

5. Maksuttomat puhelut

- Kuultavat eivät olleet tietoisia mitä puheluita voi soittaa maksutta. He totesivat, että vangit eivät tiedä edes tulosoiton maksuttomuudesta. Asiasta ei ole annettu ohjeistusta. Käytännössä opastusta saa muilta vangeilta. Käytännöt myös vaihtelevat vankiloittain ja sen mukaan kenen virkamiehen kanssa vanki asioi.
- Varattomuus on asetettu maksuttoman puhelun edellytykseksi ja se selvitetään puhelinkortin saldosta.
- Kuultavat katsoivat, että asianajajalle soittamisen pitäisi olla aina vangille maksutonta ilman tapauskohtaista harkintaa. Lisäksi maksutta tulisi voida soittaa ainakin poliisille, terveydenhuoltoon liittyvissä asioissa ja esimerkiksi Kelaan sekä kaikkiin lapsiin liittyvät asiat. Ulkomaalaisten vankien osalta tuotiin esille tarve soittaa myös ulkomaille vastaavasti.
- Puheluita soitetään sosiaalityöntekijän luona osittain vain sen vuoksi että puhelua viranomaiselle tms. ei tarvitse tällöin maksaa itse.

6. Videotapaamiset (video visit)

- Kuultavat kertoivat, että videotapaamiset toteutetaan omassa sellissä.

- Vanki hakee luvan tapaamiselle joka kerta erikseen. Hakemuksessa on mainittava kaikki henkilöt, jotka saattavat olla tapaamisessa. Mikäli kuvaan tulee muu henkilö, niin videopuhelu katkaistaan.
- Ulkopuolisten henkilöiden tulee rekisteröityä videopuhelua varten sekä soittaa puhelu vankilaan. Järjestelmä koettiin melko hankalaksi.
- Kuultavat ymmärsivät sen, että videotapaamisen kuvaa valvotaan mutta keskustelun kuulemista ei pidetty suotavana yksityisyyden vuoksi.
- Tapaamisia toivottiin järjestettävän useammin, myös viikolla ja kestoltaan pitempänä. Videotapaamisia oltiin kuulemisen aikaan vähentämässä ainakin kuultavien osastolla viikonlopun molemmista päivistä vain lauantaille. Keston toivottiin olevan puolen tunnin sijaan 45 minuuttia. Tavallinen tapaaminen kestää 45 minuuttia. Videopuhelun tekniseen toteutukseen menee myös aikaa tuosta tapaamiselle määrittelystä ajasta. Videopuheluissa on ollut myös jonkin verran teknisiä ongelmia.
- Videotapaamiset ja tavalliset valvotut tapaamiset ovat samaan aikaan jolloin niitä molempia ei voi saada. Kuultavat pitivät videotapaamista hyvänä lisänä tavallisten tapaamisten rinnalle.
- Videotapaamista kuultavat pitivät hyvä erityisesti lasten kannalta, jotta heidän ei tarvitse tulla vankilaan.
- Kuultavat toivat esille, että myös vankien välisen videotapaamisen tulisi olla mahdollista.
- Videotapaamisissa on ollut mahdollista hoitaa myös viranomaisasioita.
- Videotapaamisia on keskeytetty tilanteissa joissa puhelun osapuolet eivät ole tienneet toimivansa ohjeiden vastaisesti. Tällainen tilanne on ollut käsillä esimerkiksi silloin kun vanki on näyttänyt selliään.

Jakelu: Keskustelutilaisuudessa mukana olleet sekä Turun yliopiston tutkijat